

Itala Ministerio pri Publika Instruado (Klerigad-Ministerio)

Komisiono pri la lingvo internacia (nomita Esperanto) Interministeria Dekreto - 29a de aprilo / 5a de oktobro 1993

STUDO*

Romo, la 22an de decembro 1993

R e s u m o

PREMISOJ	2
1. LA INTERNACIA LINGVO	4
1.1. La oficialaj agnoskoj	5
1.2. La internacia lingvo kiel lingvo-orientiga instruado	8
1.2.1. Kelkaj pedagogiaj eksperimentoj	9
1.3. Konkludoj	13
2. LA PROPONOJ	14
BIBLIOGRAFIO	15

* Publikigita en *Bollettino Ufficiale del Ministero della Pubblica Istruzione*, (Oficiala Bulteno de la Ministerio pri Publika Instruado), n. 21-22, 25 majo - 1 junio 1995, pp 7-43.

PREMISO

La donitaĵoj pri la instruado de fremda lingvo, ankaŭ en ĉia antaŭnelonga enkonduko en la elementaj lernejoj, pruvas ke tiu instruado riskas fariĝi tutsimple instruado/lernado de la angla lingvo. Kiel oni povas rimarki el la raporto "Iniziativa di monitoraggio sulla riforma della scuola elementare" (Iniciatoj de monitorado pri la reformo de la elementa instruado) de la itala Klerig-Ministerio (p. 6), 73 procentoj de la klasoj, en kiuj ekfunkciis la instruado de la lingvo dua, elektis la anglan.

Malmulte utilis la ankaŭ teknikaj elturniĵoj por eviti similan reduktantan kaj danĝeran alrigardon al la instruado/lernado de la fremdaj lingvoj. Krom ne facile solveblaj problemoj pri okupado de instruistoj de aliaj lingvoj, el tio devenas ke:

- estas misnaturigita la humanisma kaj kultura aliro, laŭ la individuaj emoj, al la lernado de fremda lingvo (kiu implikas ekkonon de kutimoj, moroj, kulturo de iu popolo), motive de la 'neceso' lerni tiun lingvon kaj ne aliajn;

2 - estas preteratentataj kaj fakte neataj la gvidaj principoj Eŭrop-komunumaj de plurlingvismo, kiuj evidente, en la maniero kiel ili estas nun sekvataj, favoras unulingvismon, kaj la anglalingvan unulingvismon. Aliflanke, la ellernado de pluraj fremdaj lingvoj ne garantias la internacian komunikadon de ĉiu unuopulo kun ĉiuj, kio kontraŭe devus esti certigata, kiel rajto de ĉiu eŭropa civitano eliranta el la deviga lernejo;

- estas serioze endanĝerigita je estingiĝo, sekve de la unulingvisma rezulto, eĉ la gepatra lingvo mem. Lingvo estas praktike metita en kondiĉojn mem-estingiĝi, kiam en la infanaj lernejoj de la popolo ĉin parolanta, oni allasas la instruadon de fremda lingvo per la argumento, ke la lingvo, kiu vere valoras kaj valoros estas la angla lingvo, ne aliaj, eĉ ne la nacia lingvo mem. En tiuj kondiĉoj la angla lingvo ne povas ne superforti la nacian lingvon kaj do supreniri al la rango de lingvo unua. Fakte ja, inter lingvo supreniranta, kiel lingvo de la estanteco kaj de la estonteco, kaj lingvo dekadencanta, estanta lingvo de la pasinteco, nur povas venki la lingvo supreniranta.

Tiuj ĉi estas la fundamentaj kialoj, pro kiuj la enkonduko de fremda lingvo ne etna, sed aŭtentike internacia, estas hodiaŭ necesa.

LA INTERNACIAJ LINGVOJ

La ideo, ke la problemojn de tutmonda lingva interkomunikado kaŭzatajn de la miloj da parolataj lingvoj oni povus ĉebaze solvi, konstruante universalan lingvon, vigle aperas en la Eŭropo de la 17a jarcento. Elstara karakterizo de la lingvoj, pri kiuj oni pensis ĉis la 19a jc., estis tio, ke pri ili oni rezonis esence laŭ terminoj de klasigado de ideoj, ĉar la naturaj lingvoj estis konsiderataj de la filozofoj kiel trompaj kaj neperfektaj.

Sed ekde la 19a jarcento la *logothètes*, por repreni neologismon de Roland Barthes, konkrete konstruas lingvojn, kaj la projektoj ne mankas: ili estas kalkulitaj je ĉ. 500 de Pierre Janton.¹

Sen alveni ĉis tiom granda nombro, sen bezono de specialaj esploroj, oni povas listigi centon da lingvoj. La jena listo estas pli mallonga, ĉar ĉi atingas ĉis 1914, sed ĉi jam atestas intensan lingvokrean aktivecon inter 1879, dato de la invento de *Volapük* kaj 1914. Detale, en la daŭro de la unuaj dek kvar jaroj de tiu ĉi jarcento, oni nombras en tiu ĉi certe tre nekompleta listo pli ol du lingvojn ĉiujare: 1858, *Cosmoglossa*; 1868, *Universalglot*; 1879, *Volapük*; 1883, *Weltsprache*; 1887, *Balta*; 1887, *Lingvo Internacia* (Esperanto), *Spokil*; 1888, *Spelin*; 1889, *Anglo-franca*; 1890, *Mundolingue*; 1893, *Dil*; 1896, *Velparl*; 1898, *Dilpok*; 1900, *Lingua komun*; 1902, *Reformlatein*, *Universal Latein*, *Idiom neutral*; 1903, *Latino sine Flexione*, *Interlingua*; 1904, *Perio*; 1905, *Lingua internacional*; 1906, *Mondlingvo*, *Ulla*; 1907, *Ido*, *Lingvo internaciona*, *Apolema*, *Lingus european*; 1908, *Mez-voio*, *Romanizat*, *Dutalingue*; 1909, *Romanal*, *Italico*; 1910, *Adjuvilo*, *Nuv-esperanto*, *Reform-esperanto*, *Semi-latin*, *Perfect*; 1911, *Latin-esperanto*, *Latin-ido*, *Lingw adelfenzal*, *Simplo*, *Novi Latine*, *Molog*; 1912, *Reform neutral*; 1914, *Europeo*.

Sed ankaŭ aliaj lingvoj, etnodevenaj, estante sociaj fenomenoj ricevis, kiam tia bezono aperis, planitan kaj iamezure artefaritan formadon: la indonezia, la oficiala norvega lingvo kaj la nov-hebrea, lingvo de Israelo, sed ankaŭ lingvoj kiel la literatura germana, la itala, la svahila, kaj ankaŭ la franca kaj la angla formiĝis en artefarita maniero en iaj momentoj de sia historio en la fluo de la jarcentoj.

Estas interese observi ke la ideo pri *lingua universalis* ekaperas en la historia momento de la malsupreniro de la latina kiel vehikla lingvo de la eŭropaj elitoj, kaj enkarniĝas en multnombraj projektoj en alia historia momento, kiam la franca, kiu prenis la lokon de la latina, komencas mem sian malsupreniron en tiu sama rolo. En ambaŭ kazoj ni rimarkas tiun klopodon, radike solvi la problemojn de la internacia komunikado, kaj en la dua kazo ni vidas striktan ligon inter la apero de la

3

La unuaj lernolibroj de Esperanto: por Rusoj, Poloj, Francoj, Germanoj.

'fenomeno Esperanto' kaj tiu de la naci-ŝtatoj: la ideo mem de internacia lingvo aperas kiel respondo al la nacia (kaj lingva) dividiteco de Eŭropo.

Alia rimarko: la nombro de la konstruataj lingvoj ŝajnas pliiĝi ju pli oni alproksimiĝas al la Unua Mondmilito, kvazaŭ la projektoj provus forturni la katastrofon anonciĝantan je la politika horizonto.

Tiel Volapuko kaj Esperanto, la solaj lingvoj atingintaj ian sukceson, aspektas kiel alportantoj de ia mesaĝo de frateco, egalisma, internaciisma kaj pacisma.

Ŭuste en tiuj ĉi "valoroj" estas verŝajne serĉendaj la motivoj, kiuj igis diversajn landojn - en difinitaj historiaj momentoj - persekuti kaj kontraŭstari la uzantojn de la lingvo Esperanto: en la eksa Sovetunio, en Germanio, en Hispanio, en Portugalio kaj krome, dum la dua mondmilito, en la tuta teritorio okupata de la germana armeo, kaj ankaŭ en landoj kiel Āinio, Irano kaj Irako.

Volapuko, la unua artefarita lingvo elirinta el la projekta fazo atingante la praktikadan stadion, konis elanon tiom rimarkindan kiom mallongan.

4 Dek jarojn post ĉia apero, 25 gazetoj estis presataj en tiu lingvo, 283 societoj estis starigitaj, kaj ekzistis lernolibroj en 25 lingvoj. Naskiĝis akademio, kiu baldaŭ ekdiskutis pri reformoj. La nekompromisemo de la aŭtoro fiaskigis ilin ĉiujn kaj kaŭzis la skismon, sekvatan de diserio ekde 1889².

Kaj Esperanto ricevis avantaĝon de tiu fiasko, por plenumi rolon necesigitan de la cirkonstancoj kaj ekokupi disponeblan lokon.

1. LA INTERNACIA LINGVO ESPERANTO

En la jaro 1887 Zamenhof, naskiĝinta en 1859, publikigas sian unuan libreton pri tio, kion li nomas *Lingvo Internacia*: la vorto *D-ro Esperanto* estas la pseŭdonimo kiun li uzas por subskribi sian tekston. Post du jaroj ekaperas la unua revuo, *La Esperantisto*; en 1894 Zamenhof publikigas vortaron, poste ekzercaron kaj fine, en 1905, aperas la *Fundamento de Esperanto*, teksto kiu resumas la gramatikon de la lingvo en dek ses regulojn.

Poste komenciĝas la internaciaj kongresoj: 1905, Bulonjo-ĉ-Marŭ; 1906, Ĉenevo; 1907, Kambriŭ; 1908, Dresdeno; 1909, Barcelono; 1910, Vasingtono; 1911, Antverpeno ktp. Āeestis 668 personoj en la unua kongreso, 3739 estis la aliĝintoj al la Pariza, en 1914 (kiu ne okazis kaŭze de la milito). La nombro de la esperantistoj regule kreskas, kvankam estas malfacile precize kalkuli la disvastiĝon de tiu diasporo. La Universala Esperanto-Asocio nombras hodiaŭ ĉ. 40.000 aliĝintojn, sed iuj eĉ kalkulas je 15 milionoj la nombron de la parolantoj de la lingvo. Āiel ajn, estas klare, ke Esperanto estas la sola vivanta lingvo universala³.

La *internacia* lingvo formiĝis surbaze de fundamentoj troveblaj ĉefe en la hind-eŭropaj lingvoj. Esperanto estas pli facile lernebla ol la ceteraj lingvoj, pronuncoas laŭ la skribo, la prononcreguloj estas fiksitaj, la gramatiko baziĝas sur 16 reguloj; per aldono de kvardeko da prefiksoj kaj sufiksoj oni povas kunmeti sufiĉe da vortoj por esprimi ĉion. Tia sistemo troveblas ankaŭ en ne-hindeŭropaj lingvoj. Strukture la lingvo Esperanto ne estas hind-eŭropa lingvo, kvankam la radikoj devenas de la hind-eŭropaj lingvoj; ĉis nun ĉi evoluis kaj plue evoluadas simile al la naciaj lingvoj.

Asocioj de esperanto-parolantoj kaj esperantistoj ekzistas kaj agas ne nur en ĉiuj Eŭrop-uniaj kaj tuteŭropaj landoj, sed ankaŭ en la ceteraj kontinentoj. Ekzistas ankaŭ fakaj esperanto-asocioj, pri diversaj temoj, regule kunvenantaj precipe okaze de kongresoj; esperanto-kursoj, diversnivele aranĝitaj (fare de la esperanto-asocioj mem, de lernejoj, de universitatoj) okazas ĉiujare en ĉiuj eŭropaj landoj kaj ankaŭ internaci-nivele; konstantaj Esperanto-centroj ekzistas en diversaj landoj kaj, en Eŭropo, en Francio, Italio, Svislando, Pollando, Bulgario ktp, dum en Vieno en la iama Imperiestra Palaco ekzistas Esperanto-Muzeo. Ilo de interesa formulo de internacia kunsociiĝo estas la *Pasporta Servo*, libreto kie publikiĝas nomoj kaj adresoj de esperantistoj el pluraj dekoj da landoj, kiuj pretas senpage gastigi aliajn esperantistojn. La stacioj Radio Āŭstria, Havano, Radio Bandeirantes (Brazilo), Litova Radio, Pekino, Pola Radio, itala Radio (RAI), Tallinn, Radio Vatikana elsendas en Esperanto (preskaŭ ĉiam kurt-onde).

Publikiĝis miloj da poeziaĵoj aŭ poemoj originale verkitaj en Esperanto. Inter la centoj da revuoj kaj gazetoj aperantaj, kelkaj havas literaturan karakterizon kaj regule publikigas novajn tekstojn

beletrajn kaj poeziajn. En la daŭro de la jaroj aperis konsiderinda nombro da romanoj originale verkitaj en Esperanto, kaj en tiu lingvo aperis verkoj el la plej diversaj sciencoj: pri politiko, sociaj problemoj, medicino, filozofio ktp.

Esperantistoj kunlaboras ekde antaŭ kelkaj jaroj ĉe la Poezia Festivalo en Roterdamo kaj en 1993, per la agnosko al la Esperanto-PEN-Klubo fare de PEN Club International, Esperanto ankaŭ oficiale eniras en la historion kiel literatura lingvo.

El eksperimentadoj oni konstatis ke eblas esprimi sin en ne-ambigua maniero pli facile en Esperanto ol en aliaj lingvoj. Provoj de tradukado montris ke Esperanto kiel pont-lingvo donis pli bonajn rezultojn kompare kun aliaj lingvoj uzataj en tiu rolo. Tial oni komprenas ke la Oficejo por Sistem-evoluigado (BSO) en Utrecht (Nederlando), siatempe finance subtenata de la Eŭropa Komunumo kaj de la Nederlanda Klerig-Ministerio, elektis Esperanton kiel pontlingvon por projekto pri aŭtomata translingvigo.

Tiu ĉi lingvo montriĝas tre taŭga por la Lingvo-Orientiga Instruado; pri tia rolo la plej profundigitaj esploroj kaj eksperimentadoj estas tiuj de la Instituto pri Pedagogia Kibernetiko de la germana Universitato de Paderborn, gvide de Prof-ro H. Frank. La kono de Esperanto - precipe en junaĝo - faciligas la lernadon de aliaj lingvoj. Krome ĉi helpas logike pensi. La lernado de Esperanto dum unu jaro liveras "pasivan konon" kiu igas alirebla ĉiun tekston tiulingvan, ĉu literaturan, ĉu sciencon.

1.1. LA OFICIALAJ AGNOSKOJ

La unuan oficialan agnoskon la internacia lingvo ricevis de la Ligo de Nacioj (LdN).

La LdN, antaŭulo post la unua mondmilito en la jaroj 1920 de la Unuiĝintaj Nacioj (UN) post la dua mondmilito, ekde la komenco interesiĝis pri Esperanto kiel solvo de la jam tiam ekzistanta lingvoproblemo.

Propono de rezolucio estis prezentita dum la unua ĝenerala kunveno en 1920 kaj ĉi tekstas jene:

'La Ligo de Nacioj, konstatante la lingvajn malfacilaĵojn, kiuj malhelpas rektajn rilatojn inter la popoloj, kaj la urĝan necesecon forigi tiun baron por helpi al bona komprenigado inter nacioj, sekvas kun intereso la provojn je oficiala instruado de la internacia lingvo Esperanto en la publikaj lernejoj de kelkaj regnoj, anoj de la Ligo de Nacioj; esperas, ke tiu instruado ĝeneraliĝos en la tuta mondo, por ke la aŭlandaj geknaboj sciu de nun almenaŭ du lingvojn, sian gepatran kaj facilan rimedon por internacia komunikado; petas la ĝeneralan sekretariaron prepari, por la venonta kunsido detalan raporton pri la rezultoj atingitaj en tiu fako.'

Pro la forta kontraŭbatalo de la franca reprezentanto, kiu defendis la francan lingvon, "jam universalan en la tuta mondo de ĉi penso", la propono de rezolucio iris por plua pritrakto al speciala komisiono...

Dum la dua ĝenerala kunveno (septembro 1921), nova rezolucio estis adoptita sen ia kontraŭstaro, kiu enhavas jenan rekomendon:

'La komisiono opinias, ke tiu problemo, je kiu interesiĝas ĉiam pli multaj regnoj, meritas atentan studadon antaŭ ol ĉi povas esti pritraktata de la kunveno. Ĉi estis jam resendita lastan jaron al komisiono, kiu prezentis mallongan raporton rekomendante, ke la ĝenerala sekretariaro enketu pri la jam faritaj eksperimentoj kaj pri la rezultoj atingitaj sur la kampo de faktoj. La komisiono proponas ke la temo estu enskribita sur la tagordon de la venonta kunveno, kaj ke la ĝenerala sekretariaro dume preparu plenan kaj dokumentitan raporton laŭ la senco montrita en la rezolucia propono...'

En aprilo 1922 okazis en la palaco de la Ligo de Nacioj la internacia konferenco pri la instruado de Esperanto en lernejoj, kunvokita de la Instituto J.J.Rousseau (Universitata Lernejo de Pedagogia Scienco en Ĝenevo) kaj malfermita per bonvenparolado de la Liga Ĝenerala Sekretario sinjoro Eric Drummond, kiel "valora helpilo al la enketo". Ĉin partoprenis instruistoj de Esperanto el 28 landoj kaj oficialaj delegitoj de 16 registaroj.

La konferenco publikigis la jenan manifeston direktitan al la tutmonda instruistaro (István SZERDAHELYI, *Metodologio de Esperanto*, p. 313).

Manifesto al la instruistaro tutmonda
Øenevo, la 20-an de Aprilo 1929

Ni, edukistoj el 28 landoj kaj oficialaj delegitoj de 16 registaroj, kunveninte en la Sekretariejo de Ligo de Nacioj en Øenevo, frate salutas niajn kunlaborantojn en la tasko lumigi la mensojn de la homoj.

Ni asertas nian konvinkon, ke la fundamento de la nuna bedaýrinda stato, en kiu la civilizita mondo troviðas, estas tiu malkompreno kaj malfido, kiu dividas la popolojn unu de la alia.

Ni asertas nian konvinkon, ke la sola certa kuracilo kontraý tiu æi malbono estas eduko al homeco kaj efektivigo de la principo de internacia alproksimigo, por kiu staras la Ligo de Nacioj.

Ni rigardas kiel unu el la plej valoraj kontribuoj al la solvo de la problemo de mondrekonstruo la internacian helplingvon Esperanton, kaj ni asertas nian konvinkon, ke æi flanke de la naciaj kultur-lingvoj devas fariøi parto de la eduka programo en æiu civilizita lando.

Ni deziras konigi al vi la rezultojn de nia sperto en la instruado de Esperanto en multaj diversaj lernejoj.

Ni konstatis, ke Esperanto estas tute sufiða por praktika uzado kiel internacia lingvo, por æiuj celoj parolaj aý skribaj, al kiu lingvo estas bezonata; krom tio æi posedas rimarkindajn ecojn, kiuj pruvas øian valoron, kiel ilo eduka.

Øi valoras kiel helpo por la øusta uzado de la gepatra lingvo. Tio montriðas per la plibonigo de la gepatralingva prononco kaj elparolo, pli bona elekto de vortoj, pli preciza scio de vortosignoj kaj pli klara kompreno de gramatikaj principoj.

Esperanto faciligas la akiron de lingvoj modernaj kaj klasikaj, faciligante la taskon kaj þparante tempon de la instruisto, klarigante la gramatikajn formojn, liverante internaciajn vortradikojn kaj kutimigante la mensojn de lernantoj esprimi sin en pli ol unu lingvo.

Laý nia opinio, Esperanto devas esti instruata al infanoj kiel unua lingvo post la gepatra, kaj enkondukata jam en la unuagradan instruprogramon. Øi provizus la lernanton, kiu devas frue eliri el la lernejo, per sufiða scio de dua lingvo, praktike uzebla. Øi montrus, æu tiuj, kiuj eniras duagradan instruon, posedas kapablon por plia lingvostudado, kaj æi sendus ilin al tiu lernado kun mensoj pretigitaj al tio. Øi ebligus, sekve, þparadon de tempo, kaj pli bonajn rezultojn en la ellernado de lingvoj. Lernantoj nekapablaj en la lingvostudado povos sin fordoni al pli konvenaj studoj.

Ni konstatis, ke la scio de Esperanto vekis æe niaj lernantoj pli realan konon kaj þaton de geografio, mondhistorio kaj eæ morala edukado; pli grandan kaj pli simpatian intereson pri fremdaj popoloj, pri ties kutimoj, literaturo kaj arto. Esperanto edukas infanojn al tutmonda paco kaj profundigas en ili la idealon de la Ligo de Nacioj. Tio æi efektiviðas precipe per interþanøo de leteroj, ilustritaj poþtkartoj kaj desegnaþoj inter infanoj diverslandaj, per legado de internaciaj gazetoj en Esperanto kaj per studado de fremdaj literaturoj. Lernantoj povas korespondi jam post kelkmonata studado. La avantaøo morala de tiu æi multlanda korespondado estas tre granda.

Per du unuhoraj lecionoj æiusemajne la lernantoj povas akiri en unu jaro tian praktikan konon de la lingvo, kian en iu alia lingvo estas tute neeble atingi en 3 jaroj.

Ni submetas æi tiun manifeston al via serioza konsiderado, kaj kore rekomendas al vi akceli la instruadon de Esperanto en via lando, ne nur pro øia utilo por komerco, scienco kaj ceteraj fakoj de internacia agado, sed ankaý pro øia valoro morala, kiel incitilo al tiu amika interrilatado de la popoloj de l' mondo, kiu estas la vera celo de la Ligo de Nacioj.

Por la tria øenerala kunsido de la Ligo en septembro 1922, la raporto pri la enketo estis tute preta: "Esperanto kiel internacia helpa lingvo". Øiaj resumaj konkludoj estis jenaj:

El la enketo entreprenita de la sekretariaro øenerala laý decido de la dua kunveno de la Ligo de Nacioj, rezultas, ke:

1. Lasante flanke la demandon pri diplomata lingvo, la bezono je helpa lingvo por rektaj internaciaj rilatoj þajnas esti æie vigle sentata.

2. La plimulto de l' eminentaj sciencaj aý komercaj korporacioj kiuj studis la problemon, deklaris sin favoraj al lingvo neýtrala kaj simpligita, kiu neniel atencu la centjaran prestiøon de la naciaj literaturaj lingvoj, kaj ili øenerale rekomendas Esperanton.

3. Esperanto ĵajnas esti efektive unu el la plej perfektaj, verĵajne la plej simpla kaj aĵuokaze la plej disvastigita el la proponitaj konvenciaj lingvoj.

4. Esperanto taĵgas por plenumi la rolon de internacia lingvo helpa, kaj abunda uzado skriba kaj parola donis al oĵi ecojn de lingvo vivanta kaj fleksebla, jam kreskinta kaj kapabla ankoraĵ pli-
aĵoĵi.

5. Esperanto estas instruata aĵu devige, aĵu laĵdezire en ĵtataj lernejoj, elementaj aĵu duagradaj, de 17 regnoj laĵ leoĵaj artikoloj, ministraj dekretoj aĵu decidoj de urbestroj.

6. Eksperimentoj faritaj pruvas, ke Esperanto estas tre facile lernebla, aĵar infanoj eĵropaj kaj amerikaj lernas oĵin en unu jaro per du horoj aĵusemajne kaj infanoj el Ekstrem-Oriento en du jaroj per sama nombro da lecionoj semajne, dum ili bezonas ses studjarojn kun kvar oĵis kvin horoj semajne por akiri alian eĵropan lingvon. Por plenaouloj la necesa tempo estas ofte pli mallonga: 25 oĵis 40 lecionoj sufiacoas oĵenerale.

7. Esperanto ne pli ĵarous la lernejojprogramojn kaj ne konkurencas la naciajn kulturajn lingvojn, aĵar la sperto montras, ke oĵi kontraĵe helpas studi ilin kaj gajnigas tempon kiel logika enkonduko al latina, greka kaj modernaj lingvoj.

8. La porlernejaj estraroj instruigantaj Esperanton ĵatus ke oĵia stabileco estu garantiata per interĵtata rekono ebliganta la Esperantistan Akademion kontroli la normalan kreskon de la lingvo dume konservante daĵre oĵian unuecon.

9. La disvastigo de Esperanto estas konsiderata de pluraj registaroj kiel grava progreso de civilizado, sed oĵia deviga instruado en lernejoj dependas antaĵ aĵio de ia interĵtata interkonsento, garantiata, ke sufiaco vasta nombro da regnoj estas pretaj fari same.

10. Aĵstrio, Bolivio, Brazilo, Aĵinio, Danlando, Egipto, Hungario, Japanio, Norvegio kaj Nov-Zelando jam sciigis la internacian oficejon de la Universala Telegrafa Unio, ke ili estas pretaj konsenti la allason de Esperanto apud la naciaj lingvoj por internaciaj komunikoj.

11. La uzo de Esperanto ĵajnas disvastigi spiriton de internacia solidareco tute konforma je la celo de la Ligo de Nacioj...'

La raporto pri "Esperanto kiel internacia helpa lingvo" estis disdonata al la oĵenerala kunveno kaj submetata al ekzameno de oĵia kvina komisiono (pri sociaj kaj homaraj aferoj). Tie okazis tre vigla diskutado. La franca delegito, senatano Reynald, estis persone simpatiema, sed la instrukcioj de lia registaro estis absolute kontraĵaj. La ministro de publika instruado, Léon B erard, estis ĵus malpermesinta en aĵuj francaj lernejoj instruadon aĵu propagandon por Esperanto, kiel danora ilo de internaciismo kaj konkurenco al la rolo de la franca lingvo en la mondo. La franca delegito proponis resendi la tutan aferon al la komisiono por intelekta kunlaborado por eviti tujan decidon... Pro timo al la grandaj potencoj, 18 kontraĵ 8 voaĵonis por la franca prokrasta propono resendi la punkton pri lernejoj al la intelekta kunlaborada komisiono... Sed, por ne ofendi la Aziajn kaj malgrandajn Eĵropajn landojn videble simpatiantajn, oni unuanime voaĵonis oficialigon de la raporto pri la faktoj...

Lord Cecil subtenis la oficialigon de la raporto, kiun li konsideris "kiel grandan sukceson por Esperanto" kaj konsilis al la Esperantistoj kura e daĵrigi sian laboron... "La intelekta komisiono devos memori, ke mondlingvo ne estas bezonata nur de intelektuloj, sed antaĵ aĵio de la popoloj mem."

"Kiam kunsidis la kvara oĵenerala kunveno de la Ligo en septembro 1923 la franca registaro aparte instrukciis delegiton Jacques Bardoux utiligi la rezolucion de la intelekta komisiono por definitive elpuĵi Esperanton. Li do prezentis oĵin en la kvina komisiono sub formo de liga rezolucio, rekomdante la studon de fremdaj lingvoj prefere al lerno de artefarita. Sed alinaciaj delegitoj protestis. Pluraj klarigis al li, ke ili ne volis insisti pri la Esperanto-afero por ne malplaaĵ al la franca registaro, sed ke ili tute ne povus akcepti ian rezolucion kiu ĵajnus iel ajn kontraĵi Esperanton, aĵar tiu movado havas multajn amikojn en ilia lando. Ea la britaj delegitoj avertis lin, ke ili kontraĵbatalus la rezolucion.

Tiam sinjoro Bardoux retiris oĵin kaj tiel la opinio de la intelekta komisiono estis nek konfirmita, nek akceptita de la Ligo de Nacioj mem, kiu restis aĵe la raporto adoptita en 1922, konstatanta per faktoj la valoron de Esperanto kaj oĵian vivan rolon"⁴

El aĵi konciza raportado pri la Esperanto-dosiero en la LdN evidentiacoas, ke jam antaĵ 70 jaroj ekzistis konscio pri lingvo-problemo; ke fakuloj jam tiam spertis la pedagogian valoron de Esperanto;

ke ne sufiĉas pravi por sukcesi, ĉar politikaj, ekonomiaj, naciismaj kaj hegemoniaj motivoj ludas gravan rolon eĉ por kontraŭstari fakajn konkludojn.

Tamen la hegemonio de iuj nacioj kaj de ties lingvoj ne estas eterna, ĉar ligita al politika kaj ekonomia potenco. La franca lingvo grandparte perdis sian internacian prestiĝon kaj influon profite al la angla, kiu nun defendas sian propran hegemonian kaj politikan pozicion malprofite al la franca kaj al la eterne perdantaj "malgrandaj nacioj kaj lingvoj".

Postsekvanto de LdN estis la Organizaĵo de Unuiĝintaj Nacioj kaj aparte Unesko. En 1954 la Plena Asembleo de Unesko en Montevideo aprobis rezolucion kiu substrekis la signifon de Esperanto por alproksimigo de la popoloj. Laŭ tiu rezolucio la rezultoj atingitaj pere de Esperanto estas plene konformaj al la celoj kaj idealoj de Unesko. Poste, en 1985, la Plena Asembleo de Unesko, en Sofio, denove konfirmis la signifon de Esperanto kaj substrekis la gravan progreson atingitan en la kampo de la reciproka kono de la popoloj kaj de la diverslandaj kulturoj. En la rezolucio oni invitis sekvi la disvolvigon de Esperanto kaj oni petis la membro-ŝtatojn antaŭenigi la studojn de la problemoj pri la lingvoj kaj pri la enkonduko de Esperanto en la lernejojn kaj en la superajn klerigejojn.

1.2. LA INTERNACIA LINGVO KIEL LINGVO-ORIENTIGA INSTRUADO

Tre interesa - precipe konsiderante ke la nombro de la Eŭropaj lingvoj - anstataŭ malpliigi - kreskas (oni parolos ankaŭ litove, latve, estone ktp.) aspektas la lingvodidaktikaj ecoj de la internacia lingvo: funkciante kiel "lingvomodelo", kiel "mezur-unuo de la lingvoj", ĉi - se lernita antaŭ iu ajn fremda lingvo - plifaciligas ties postan lernadon, kun tempogajno.

La ideo foruzi iom da tempo, por poste regajni multe pli da ĉi, estas utiligata ĉefe en la didaktiko de la sciencoj: antaŭ ol instrui la studobjekton mem en ĉia tuta komplekseco, oni prezentas ties modelon pedagogie taŭgan.

En kurso pri biologio, ekzemple, oni uzas kiel modelon homan skeleton laŭcele konstruitan, kompletan, regulan, sen la misformiĝoj kaj difektoj de la veraj skeletoj, disigeblan, por ke oni povu aparte observi la diversajn konsistigajn elementojn, kvankam en la realo ili ne estas disigebblaj.

Por pli konkrete komprenigi la efikon de lingvodidaktika propedeŭtikeco de la internacia lingvo, eblas uzi la jenan ekzemplon:

- oni observu la ĉi-apudan bildon: ĉi enhavas serion da signoj;

- por enmemorigi tiujn ĉi signojn kaj ilian sinsekvon en la tuto, infano bezonas almenaŭ du minutojn, sed aparta *prepara instruo* el ne pli ol 5-6 sekundoj povas plifaciligi la lernadon, tiel ke ĉiu ajn povos lerni tiun ĉi serion da signoj, en la ĉusta vicordo, en ĉirkaŭ 10 sekundoj;

- la aparta propedeŭtika instruo konsistas el la jena informo: *ĉiuj signoj estas simetriaj: sufiĉas ekzameni nur la dekstran duonon, do kovri la maldekstran duonon de la kolumno, pere de paperfolio;*

- danke al tiu ĉi mallonga informo, oni tuj vidos ke la ok nekovritaj signoj estas nenio alia ol la unuaj ok bazaj numeroj.

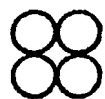
Tiel en ĉirkaŭ **10 sekundoj** oni gajnis almenaŭ **100 sekundojn** en la lernado.

Ĉe la Instituto pri Pedagogia Kibernetiko de la Universitato de Paderborn en Germanio, ankaŭ por la lernado de fremdaj lingvoj oni studis kaj eksperimente konfirmis similan metodon.

La propedeŭtika instruado disvolvigita en tiu Instituto preparas la lernantojn ekkonscii pri la esencaj karakterizoj de la lingvoj; ĉi uzas kiel modelon la internacian lingvon esperanton, t.e. lingvo simpla kaj klarstruktura, tute regula kaj, danke al ĉia aglutineco, disigebla laŭ kunmetebblaj morfologiaj eroj. T.e. modelo facile asimilebla kaj disvolviganta la kapablon lerni aliajn lingvojn.

Jam antaŭ la eksperimentoj faritaj de prof. Helmar Frank en Germanio, similaj esploroj estis faritaj en Hungario de I. Szerdahely, en la Scienca Universitato de Budapeŝto. Grupo da lernejoj, kies gepatra lingvo estis la hungara, lerninte esperanton dum du jaroj en la 3a kaj 4a klaso de la unuagrada lernejo, estis dividita, por komenci la lernadon de la rusa, de la germana, de la angla kaj de la franca.

Laŭ la rezultoj, la akiro de la rusa lingvo estis faciligita de la antaŭa studo de

esperanto laŭ la mezuro de 25%; la redukto de malfacileco estis de 30% por la germana, de 40% por la angla kaj eĉ de 50% por la franca. Alivorte la infanoj ricevintaj la preparan instruadon atingis rimarkinde pli bonajn rezultojn ol la samaĝuloj ne ricevintaj tian enkondukon al la fremdaj lingvoj.

Tiun sistemon de prepara instruado oni praktikis ankaŭ en Germanio, kun tre pli granda nombro da lernantoj, sed nur cele al plifaciligado de lernado de la angla. Rezultis ke, post dujara lingvo-orientiga instruado pere de la *internacia* lingvo, la avantaĝo estis de ĉ. 30%.

La eksperimentoj faritaj kaj plurfoje ripetitaj en Paderborn iris eĉ preter tio:

La lernantoj restis dividitaj en du konkurencaj grupoj. Unu komencis la lernadon de la angla lingvo en la 3a element-lerneja klaso (A), la alia kontraŭe sekvis la peresperantan preparan instruadon kaj komencis la lernadon de la angla nur en la 5a lernoĵaro (B). La esperanto-programo postulis entute 160 horojn, kio povas ĵajni grandega tempoperdo, sed, laŭ la finaj rezultoj de la 7a lernoĵaro, la B-grupo atingis en la lernado de la angla lingvo la saman nivelon kiel la A-grupo, kaj en la 8a jaro eksuperis ĝin. Alivorte la rezultoj de la prepara instruado gajnis pli multe da tempo ol kiom ili perdis por la preparo.

La konsiloj de la fakuloj pri kibernetiko aplikata al pedagogio kaj al instruado de fremdaj lingvoj estas la jenaj:

1. La lingvoinstruado ekiru jam en la elementa lernejo, komencante je la aĝo de 8 jaroj per dujara esperanto-instruado.

2. Post la enkonduko de la fremda lingvo Esperanton oni utiligu en la instruado de iu lernobjekto, ekzemple geografio, kaj kiel interlerneja komunikilo (per korespondado).

3. Oni klopodu kunordigi la necesajn elpaŝojn en ĉiuj landoj de la Eŭropa Komunumo por certigi pli facilan lingvan interkomprenadon inter la civitanoj.

1.2.1. Kelkaj pedagogiaj eksperimentoj

Estas interese rimarki kiom da pedagogiaj eksperimentoj okazis, kaj en kiom da malsamaj lokoj, en la tempodaŭro. La jenaj estas la plej signifaj:

Mezgrada lernejo por knabinoj en Bishop Auckland (GB)

Jaroj: 1918-1921

Celoj: esplori ĉu la antaŭa lernado de Esperanto plifaciligas la postan lernadon de la franca kaj germana lingvoj.

Konkludoj:

- la racia kaj simpla gramatiko de Esperanto konsistigas, speciale por malpli talentplenaj infanoj, ponton, kiu ebligas pli facilan transiron al la komplika gramatiko de la franca kaj germana.
- ĝi videbligas la signifon de la gramatikaj terminoj;
- ĝi klare indikas la signifon de gramatikaj finaĵoj;
- ĝi alkitimigas la infanojn al la ideo de parenceco inter vortoj, vortkonstruo kaj derivaĵoj;
- Esperanto enkondukas la lernantojn en la internacian vortrezoron.

Raportoj: d-ino Alexandra FISHER: *Modern languages by way of Esperanto*.

Pri eksperimento farita en Bishop, Auckland (GB) en la jaroj 1918-21, en IPR, 1931

Unuagrada episkopa lernejo de Auckland (NovZelando)

Jaroj: 1922-1924

Celoj: kompari la lernfacilecon de Esperanto kun tiu de la franca.

Raporto: artikolo en Enciklopedio de Esperanto, 1-a volumo, p. 436 pri la pedagogia valoro de Esperanto.

Wellesley College, departemento de psikologio (Ohio, USA)

Jaroj: 1924

Celoj: esplori ĉu "sintezaj" lingvoj estas pli facile kaj rapide lerneblaj ol etnaj lingvoj. Komparo inter Esperanto kaj la dana.

Konkludoj: la Esperanto-lernantoj akiris pli bonajn rezultojn ol la lernantoj de la dana, i.a. pro la interna strukturo de Esperanto kaj pro la intereso kaj entuziasmo, kiujn Esperanto vekis en la menso de la lernantoj.

Raporto: Christian RUCKMICK: *The Wellealey College Danish-Esperanto experiment.*

Columbia University, New York (USA)

Jaroj: 1925-1931

Celoj: esplori ĉu kaj kiom planlingvo estas pli facile lernebla ol etna lingvo. Noto: la eksperimenton organizis, laŭ komisiono de IALA (*International Auxiliary Language Association*) d-ro Edward Thorndike, direktoro de la sekcio psikologio de la Instituto por eduka esplorado de la *Columbia University*.

Konkludoj:

- eblas al mezuma studento kompreni skriban kaj parolan Esperanton en 20 horoj pli bone ol li(ŝi) komprenas la francan, germanan, italan aŭ hispanan post 100 horoj da studado;
- 5 studhoroj por lerni la germanan havas preskaŭ neniun efikon; 5 horoj da E-studado sufiĉas por doni ĝeneralan ideon pri la tuta E-gramatiko;
- ĝenerale, en tempolimo de dek ĉis cent studhoroj, la rezultoj akiritaj post lernado de sinteza lingvo verŝajne estas kvin ĉis dekkvin-foje pli bonaj ol tiuj post lernado de etna lingvo, depende de ties malfacileco.. (p. 6-7 de la raporto de Eaton);
- ĉe parolantoj de la angla la rezultoj en la studado en la latina, la germana kaj la franca estas pli bonaj, se ili antaŭe lernis planlingvon kiel propedeŭtikan enkondukon (p. 27-30 de la sama raporto).

Raporto: Helen S. EATON: *Language Learning. Summary...*

Public Highschool, New York (USA)

Jaroj : 1934-1935

Celoj : esplori la influon de unusemestra lernado de Esperanto sur la posta lernado de la franca kaj paralele sur la gepatra, la angla.

Raporto: Helen S. EATON: *An Experiment in Language Learning.*

Provincial Grammar School, Sheffield (GB)

Jaro: 1947-1951

Celoj: kontroli ĉu vere Esperanto estas taŭga enkonduko al la lernado de la franca lingvo.

Konkludoj: Resume, oni do povas konkludi, ke ĉe la malpli inteligentaj lernejoj tiuj, kiuj dediĉis unu jaron al Esperanto, pli bone sukcesis en la franca lingvo je la fino de kvar jaroj, sen pli da tempo por la franca dum la 3 jaroj. La pli inteligentaj lernejoj tamen pli bone sukcesis en la franca lingvo, se ili komencis per tiu lingvo. Tiuj, kiuj komencis per Esperanto havis pli bonan "pasivan" scion, kaj tiuj, kiuj komencis per la franca lingvo, akiris pli bonan "aktivan uzadon".

Raportoj:

J.H. HALLORAN (docento pri edukado ĉe la Universitato de Sheffield): *A four year experiment in Esperanto as an introduction to French.*

F-ino V.C. NIXON: *Lastatempaj eksperimentoj pri Esperanto en lernejoj.*

Egerton Park School, Denton (Manchester, GB)

Jaroj: 1948 kaj sekv.

Celoj: Esplori, por malpli inteligentaj gelernejoj, ĉu antaŭa lernado de Esperanto plifaciligas la lernadon de la franca.

Konkludoj: Infano povas lerni tiom da Esperanto dum proksimume 6 monatoj, kiom da franca lingvo dum 3-4 jaroj. ... Se ĉiuj infanoj lernus Esperanton dum la unuaj 6-12 monatoj el 4-5-jara franclingva kurso, ili multe gajnus kaj nenion perdis.

Raporto: Norman WILLIAMS (lernejestro): *Report on the teaching of Esperanto from 1948 to 1965.*

Mezgrada lernejo en Somero (Finnlando)

Jaroj: 1958-1963

Celoj: esplori kiel progresas la studado de Esperanto, kaj ĉu tiu ĉi helpas aŭ malhelpas la lernadon de la germana.

Noto: la eksperimento okazis sub la kontrolo de la Ministerio pri Instruado.

Konkludoj:

- la lingvosocio atingita en Esperanto evidente estis tia, kian oni ne povus atingi per iu ajn alia fremda lingvo;
- oni konstatis la nekontraŭdireblan superecon de la akirita uzo-kapablo rilate la germanan lingvon, æ la E-lernejanon;
- la rapidaj rezultoj akiritaj en la E-instruado naskis en ili kuraŝon kaj memfidon;
- la kapablo akcepti novajn formojn de sinesprimo jam subkonscie helpas al ili la alproprigon de nova fremda lingvo.

Raportoj:

J. VILKKI, V. SETÄLÄ: *La eksperimenta instruado de Esperanto en la geknaba mezgrada lernejo de Somero (Suomio)*;

V. SETÄLÄ: *Vizito al la eksperimenta lernejo en Somero, Finnlando*.

Universitato Eötvös Lorand, Budapeŝto (H)

Jaroj: 1962-1963

Celoj: kompari, en tri klasoj de mezgrada lernejo, la lernrezultojn de Esperanto kun tiuj de la rusa, la angla kaj la germana.

Konkludoj:

Por hungaraj infanoj, la rezulto-koeficientoj, konsiderante la atingendajn lernocelojn, aspektas jene: por la rusa 30%, por la germana 40%, por la angla 60% kaj por Esperanto 130%. "Tiuj indikoj perfekte pravas la unuajn konstatojn de prof. Barczi: inter la cirkonstancoj de lerneja lingvoinstrado Esperanto estas la sola fremda lingvo, kies instrucelo estas efektivebla." (Szerdahelyi, 1970, citita en Lobin, p. 39)

Raportoj: SZERDAHELYI István, universitata docento): *La didaktika loko de la Internacia Lingvo en la sistemo de lernejoj studobjektoj*; Günter LOBIN: *Die Internacia Lingvo als Bildungskibernetisches Sprachmodell*, p.59.

Internacia pedagogia-didaktika eksperimento, 1-a regiono

Jaroj: 1971-1974

Organizanto: La Internacia Ligo de Esperantistaj Instruistoj (ILEI). Kunlaboris: 2 klasoj el Bulgario, 9 el Hungario, 5 el Italio, 6 el Jugoslavio.

Celoj:

- pruvi ke, en normalaj instrucirkonstancoj, Esperanto estas pli facile lernebla ol aliaj lingvoj;
- esplori, æ la lernado de Esperanto pliriĝigas la ĝeneralan lingvistikan komprenon, danke al kiu oni atingas pli bonan komprenon de la gepatra lingvo;
- esplori, æ Esperanto kiel internacia kaj neŭtrala lingvo posedas bone uzeblajn pedagogiajn kvalitojn kaj sekve plifaciligas la lernadon de aliaj lingvoj;
- pruvi ke jam dum la lernado Esperanto estas diversmaniere uzebla pli ol aliaj fremdlingvoj.

Raportoj:

- KOVÁCS Marta: *Internacia pedagogia-didaktika eksperimento kvinlanda*.

- INGUSZ Johano: *Instruspertoj en esperantfakaj klasoj* (en Hungario).

Internacia pedagogia-didaktika eksperimento, 2-a regiono

Jaroj: 1975-1977

Organizanto: La Internacia Ligo de Esperantistaj Instruistoj (ILEI). Partoprenis: 16 gelernantoj el Belgio, 45 el Francio, 90 el Grekio, 77 el F.R. Germanio kaj 74 el Nederlando. Komuna fina semajno en St.Gérard (B) en 1977: instruado en Esperanto pri matematiko, geografio ("Eŭropo kaj ni"), desegno, sporto, muziko kaj Esperanto.

Celoj:

- demonstri la pli bonan lernefektivecon kaj ekonomion, kompare al la lernado de aliaj fremdaj lingvoj;
- studi la influon de Esperanto al pli bona lernado de la gepatra lingvo;
- esplorigi la akceladon de legkapabla kaj ortografia evoluadoj æ infanoj, sed precipe de tiuj, havantaj

æi-koncerne lernproblemojn;

- formi tiagrade lingvan komprenemon, ke la infanoj kapablu pli facile lerni aliajn fremdajn lingvojn;
- kontribui al Eŭropa edukado de la infanoj kaj al humaneca internaciismo.

Konkludoj:

- Opinio de la ne-esperantista belga ĝenerala inspektoro: "Esperanto estas la taŭga lingvo kiel bazo por tiuj, kiuj intencas lerni aliajn fremdajn lingvojn."
  - oni konstatis la evoluan progreson en la pozitiva senco al plena internaciigo. Krome, Esperanto evidentiĝis kiel taŭga instrumento de komuna interkompreniĝo, kaj bonega peranto de la instrufakoj.
- Raporto: Helmut SONNABEND: *Esperanto: lerneja eksperimento*.

Lingvo-orientiga instruado: Paderborna modelo.

Jaroj : dua duono de la jaroj 70-aj kaj komenco de la 80-aj.

Tiu instruformo estis objekto de ĝisfunda pristudo fare de teamo de la Instituto pri Kibernetika Pedagogio en Paderborn (FRG), sub la gvidado de prof. d-ro H.Frank, bone konata en kibernetikistaj medioj.

Ĝi karakteriziĝas per la enkonduko al la lernado de fremdaj lingvoj, alcelas infanojn 8- ĝis 10-jarajn kaj baziĝas sur la komparo de lingvoj uzante tiucele Esperanton kiel referencilon.

Ĝar ĝi estas perfekte adaptita al infanoj, ĝi montras pedagogie ege efika.

Science mezuritaj, la rezultoj konfirmas ke tiu lingvo-orientiga instruado:

- konsiderinde kreskigas la intereson de la infanoj por la diverseco de eŭropaj kulturoj kaj lingvoj ;
- necesigas tempo-investon malpli grandan ol la tempo poste elĝparebla dum la lernado de aliaj fremdlingvoj;
- faciligas ĝan instruadon de la gepatra lingvo, de geografio kaj de matematiko;
- kreas tre frue la eblecon de interetna komunikado adaptita al infanoj sen limigi ties horizonton al la lando de iu privilegia lingvo. Tiamaniere ĝi malfermas la vojon al pli bona interpopola kompreno sen lingva diskriminacio.

Fonto: Protokoloj de la ĝiujaraj Paderbornaj novembraĵ renkontiĝoj "Laborkonferencoj Interlingvistiko en Scienco kaj Klerigo", haveblaj en la Instituto pri Kibernetika Pedagogio en Paderborn. Ankaŭ la verkoj de Frank, Lobin, Geisler, Meder (vidu en la bibliografio).

Eksperimento en itala elementa lernejo.

En Italio, kie oni trovas pri Esperanto favoran cirkuleron de 1952 de la Klerig-Ministro Segni, okazis pluraj eksperimentoj pri la uzado de la internacia lingvo, precipe en la urboj *Cesena* (Gianfranca Braschi Taddei), *Cagliari* (Nino Pala) kaj *Ĝenovo*.

La eksperimento ĝi tie citita estas tiu farita en la Ĝenova provinco, ĝan la Elementa Lernejo "Rocca", en San Salvatore di Cogorno.

Jaroj: 1983-1988

Klasoj: 9-11-jaraĝaj (lernas Esperanton); 11-14-jaraĝaj (lernas la francan).

Celoj:

- rapide ekhavigi utilan lingvan komunikilon por tuja uzo en transnaciaj interrilatoj (korespondado, eventualaj renkontoj);
- disponi pri simpla kaj regula komparmodelo por pli efika instruado de la gepatra lingvo;
- pretigi praktikan bazon por la estonta lernado de fremdaj lingvoj;
- servi kiel pliriĝigo de la kleriga kaj eduka programo pere de ĝia vasta utiligo por la ceteraj lernobjektoj.

Konkludoj:

- laŭ la finaj kontroloj, la atingita parolkapablo de la infanoj estis notinde bona: ili dialogis spontane pri variaĵ temoj; ilia elparolo estis korekta; gramatikaj aŭ leksikaj malkorektaĵoj kelkfoje ĝenis, sed neniam malebligis la interkompreniĝon;
- komparinte la rezultojn de la samaj ĝelernantoj en Esperanto kaj en la franca, oni eltiris indikojn pri la lernrapideco de la du lingvoj;
- komparinte la franclingvajn kompilaĵojn de la ĝeknaboj, kiuj antaŭe lernis Esperanton, kun tiuj, kies kompilintoj ne ricevis la saman antaŭpreparon, oni akiris indikojn pri la propedeŭtika valoro de la

Internacia Lingvo.

Raporto:

Elisabetta FORMAGGIO (en Chiavari, Italio), *vd. Lerneja eksperimento pri lernfacileco kaj transfero en la fremdlingvoinstruado.*

1.3. KONKLUDOJ

Ekzistas do bonaj kialoj por atentigi pri la *internacia* lingvo: bonaj kialoj ĉis nun neglektataj aŭ eĉ kaŝitaj fare de intencita misinformado.

Tiu ĉi situacio kaŭzis la grandan, kaj verŝajne tre seriozan, malfruon en la kompreno pri la oportuneco kultura, socia kaj politika, 'enigi en la vetkuron' fremdan lingvon ne etnan kaj aŭtentike internacian, apud la ceteraj instruataj en niaj lernejoj.

La *internacia* lingvo situigas sin je la bazo de adekvata koncepto pri plurlingveco en la Eŭropa Unio kaj ebligas la ellaboradon de nova, pli realisma, lingvopolitiko. Ĝi ja:

a) edukas al la konstruado de la paco, konkretigante la koncepton de aparteno al la ununura homa familio kaj al la 'tutmonda medio', kaj ne nur al geografie kaj nacie difinita kaj ĉirkaŭskribita medio. En tempo de releviantaj naciismoj, foje en akrega formo, disvastigi internacian interkomprenilon, kiu el la egala digneco de la popoloj kaj de iliaj lingvaj esprimoj konsistigas unu el siaj fortopunktoj, tio signifas igi preterpasi la nacie mallarĝan vidmanieron, kiu al la koncepto de nacio restas ligita ankaŭ kiam ĉi malfermiĝas al la lingvoj de aliaj nacioj;

b) kontribuas, fakte, al la sav-gardado de la lingva kaj kultura bunteco eŭropa kaj monda;

c) ebligas transnaciajn interrilatojn, kulturajn kaj komercajn, per lingvo komuna, sendiskriminacia, plene lernebla en la daŭro de la lernejoj de la baza deviga instruado;

d) faciligas, se instruata kiel Lingva Orientigo, la lernadon kaj la ellernadon de naciaj fremdaj lingvoj;

e) evitas la superregadon de unu aŭ du 'pli grandaj' lingvoj en la instruado de la elekteblaj fremdaj lingvoj;

f) pliriĝigas la prilingvan pripensadon ankaŭ pri la gepatra lingvo mem;

g) ebligas rimarkindajn ĉparojn je mono kaj tempo, kaj en la trejnado de instruistoj kaj en la laboro de la lernantoj, kun avantaĝo ankaŭ por la ceteraj lernobjektoj, kiel la lernado de fremdaj etnaj lingvoj (cetere dezirindus kompara studo, kiu esploru la kostojn je mono kaj tempo necesajn respektive por la efektivigo de instruado/lernado de etna fremda lingvo kaj de la *internacia* lingvo).

2. LA PROPONOJ

Du estas do la celoj, al kiuj respondas la enkonduko de la lingvo *internacia* en la italajn lernejojn: nome Esperanto kiel 'celo', t.e. kiel interkomunika lingvo aŭtentike internacia, kaj la *internacia* lingvo kiel 'ilo', t.e. kiel lingvodidaktika instrumento.

Krom tuj diskonigi tiujn temarojn en la lerneja medio pere de Ministeria Cirkulero (al kiu estu aneksita ĉi tiu dokumento), adresita al la Ĝeneralaj Direktoroj, al la Inspektistoj, al la Superintendantoj, al la Lernejoj Provincestroj, kaj sekve al la Lernejestroj, al la IRSAE (Regionaj Institutoj por trejnado kaj ĉisdatigo de la instruistoj), al CEDE (Centro de studo kaj dokumentado pri edukado), al la Biblioteko de Pedagogia Dokumentado, tio, kio rilate al la supre prezentitaj konkludoj ĉajnas tuj oportuna, estas almeti la internacian lingvon apud la kvar lingvoj nun instruataj en la elementaj lernejoj.

2.1.

Sen leŭmodifoj kaj sen pliaj kostoj, en la kadro de la leŭo de reformo de la elementa instruado eblas, ekde tuj, per ministeria dekreto, aldoni la internacian lingvon (nomitan Esperanto) al la fremdaj lingvoj nuntempe instruataj en la elementaj lernejoj, antaŭvidante taŭgajn manierojn de diskonigo kaj efektivigo kiel, ekzemple:

- realigon de informa kajero kaj de instrua materialo pri la lingvo internacia, per la kunlaborado de la supre cititaj asocioj kaj/aŭ organizaĵoj, direkte al la supre cititaj membroj de la Publika

Instrusistemo;

- starigon de kursoj de trejnado pri la lingvo Esperanto por elementlernejaj instruistoj, laŭ la modelo de tiuj jam starigitaj por instruantoj de fremdaj lingvoj, per la helpo de la kompetentaj asocioj kaj organizaĵoj.

2.2.

Estas ankaŭ memkompreneble, ke, en la kadro de la diversaj lernejoj kaj tipoj, eblas tre multaj pliaj iniciatoj de informado, esplorado, eksperimentado, trejnado ktp. Ekzemple la Ministerio povus:

a) startigi lingvajn eksperimentadojn kaj subteni ilin en la kadro de Eŭropa Unio dum la baldaŭ venonta duonjaro de itala prezidado de la Unio:

- la Klerig-Ministerio povus tuj diskonigi je eŭropa kaj je internacia nivelo tiun ĉi raporton mem, komencante ĉe la samtempaj alilandaj ministerioj;

- oni povus proponi paralelajn eksperimentad-iniciatojn, en la landoj de la Unio, laŭ la diversaj instruadaj ordigoj;

b) prizorgi seminariojn de studo kaj trejnado koncerne al la unua- kaj dua-gradaj lernejoj;

c) disvolvi, en la kadro de la Ĝenerala Direktorejo por Kulturaj Interŝanĝoj kaj kun la helpo de la kompetentaj esperantistaj asocioj kaj organizaĵoj, laboron de kunligo por la internaciaj interŝanĝoj;

d) akiri, en la kadro de la Ĝenerala Direktorejo pri la Elementa Instruado, ĉiujn informojn pri la Paderborna Metodo kaj, sekve, aranĝi du seminariojn de trejnado kaj studo respektive por inspektistoj kaj por instruistoj pri lingvo dua en la elementaj lernejoj, eventuale organizotajn kunlabore kun la Instituto de Kibernetika Pedagogio de la Paderborna Universitato kaj kun la ĉesto de Prof-ro H. Frank;

e) startigi 'monitoradon' celantan difini, per kiom da tempo kaj kun kiaj rezultoj eblus liveri al elementlernejaj instruistoj la scion de la *internacia* lingvo kaj la kapablon instrui ĝin propedeŭtik-cele;

f) konsiderante la rimarkindajn interkulturajn valorojn de la *internacia* lingvo, stimuli ĝian uzadon interne de specifaj ministeriaj projektoj kiel, ekzemple, la *Progetto Giovani* (Projekto Gejunuloj) kaj la *Progetto Ragazzi 2000* (Projekto Geknaboj 2000) aŭ enigi en ilin reprezentantojn de la Esperanto-movado.

Fine ĉajnas oportune ke la Ministerio sendu proprajn observantojn al la ĉefaj lokoj kaj cirkonstancoj, kie la *internacia* lingvo estas uzata aŭ pridiskutata: Esperanto-centroj, kongresoj, kunvenoj kaj diversaj aranĝoj, naciaj kaj internaciaj.

BIBLIOGRAFIO

- E. Nutton ALLAN**, *Language Awareness and the Place of Esperanto*, London, Esperanto-centre, 1984, 4 p.
- J. AIZIERE**, *Pourquoi les instituteurs doivent apprendre l'espéranto*, Société française pour la propagation de l'espéranto, Paris, 1914.
- AA VV**, *Warum Esperanto*, Aŭstria Esperanto-Instituto, 1981, 64 p.
- Camille AYMONIER**, *L'espéranto, langue premiÈre de l'enseignement*, Les Presses Universitaires, Paris, 1925.
- Judit BALOGH**, *Rolo de esperanto kiel pontlingvo por instruado de fremdaj lingvoj*, (hungare). Universitata disertacio por doktoriĝo pri Ĝenerala Lingvistiko ĉe la Universitato Eötvös Lorand, Budapest, 1979, 182 p.
- Zsuzsa BARCSAY**, *Transfer-valoru de Esperanto por hungaroj en la lernado/instruado de hindeŭropaj lingvoj*, 122 p. En: Barcsay (Red.) "Metodiko en la Praktiko", p. 31-Eŭropa Dokumentaro", n. 21, 1979, p. 9-10.
- Zsuzsa BARCSAY**, *Transfer-valoru de Esperanto por hungaroj en la lernado/instruado de hindeŭropaj lingvoj*, 122 p. En: Barcsay (Red.) "Metodiko en la Praktiko", pp. 31-38, Paderborn/Budapest: Esperanto Centro/Hungara Esperanto-Asocio, 1982.
- Hermann BEHRMANN**, *La lingvo-orientiga instruado*. En "Miscellanea Interlinguistica" di Istvan Szerdahelyi, 1980, pp. 423-426, Budapest.
- Detlev BLANKE**, *Plansprache und Nationalsprache, ein Beitrag zur Erforschung ihrer spezifischen Kennntnisleistungen*. Doctoral Thesis in Philology at Humboldt Universität, Berlin (GDR), 1976, 244 p.
- Detlev BLANKE**, *Esperanto und Wissenschaft*, Kulturbund der DDR, Berlin, 1982, 88 p.
- Detlev BLANKE** (Red.), *Esperanto. La Internacia Lingvo-sciencaj aspektoj*, Kulturbund der DDR, Berlin, 1979, 237 p.
- Detlev BLANKE**, *Internationale Plansprachen. Eine Einführung*, Akademie-Verlag, Berlin, 1985, 407 p.
- Pierre BOVET**, *L'espéranto à l'école*, Conférence faite à l'aula de l'Université de Genève, le 20.IV.1922, (extrait de l' "Education" déc. 1922), Hatier, Paris.
- Pierre BOVET & A. Ith**, *Enketo pri la Internacia Helplingvo*, 32 p., Sveda Esperanto-Asocio, 1948/1949.
- Héctor CAMPOS-GREZ**, *El problema lingüístico en las relaciones internacionales*. Diploma disertacio pri juraj kaj sociaj sciencoj, Ponteficia Universidad Católica de Chile, 1987, 235 p.
- T. CART**, *Rapport sur l'Espéranto adressé a M. le Ministre de l'instruction publique par ...*, Presa Esperantista Societo, Paris 1907.
- B. CAVANAGH**, *A first Foreign Language for all Mankind*, The British Esperanto-Association, London, 1970.
- Sylla CHAVES**, *Überlegungen zur Lernerleichterung im Fremdsprachenunterricht durch Voranstellung der Internacia Lingvo*. En: GrKG, 1979, Bd.20, H.4.
- A. CHERPILLOD**, *Esperanto estas sintezo, ne miksaĉo*, en "Paco", 1977, no. 3, p. 8-9; represo el "Le Travailleur espérantiste", 1977, no. 17.
- Andrea CHITI-BATELLI**, *La comunicazione internazionale tra politica e glottodidattica*, Marzorati, Milano, 1987, 190 p.
- Andrea CHITI-BATELLI**, *La politica d'insegnamento delle lingue nella Comunità Europea*, Armando Editore, Roma, 1988, 216 p.
- Andrea CHITI-BATELLI**, *Communication internationale et avenir des langues et des parlars en Europe*, Presses d'Europe, Nice, 1987, 198 p.
- W. E. COLLISON**, *The internationality of some Esperanto-affixes*, en "Esperantologio", vol. I, 1950 no. 2, pp. 81-88.
- Compte rendu de la Réunion Consultative sur la place de l'espéranto dans l'enseignement scolaire**, okazinta ĉe la Nacia Biblioteko en Berno, 31-a de Marto, 1979. "L'Espéranto à l'école" Commission. Centre Culturel Esperantiste, La Châty-de-Fonde.
- Conference Proceedings** of the Annual Conference of Educational Associations: *Esperanto as a factor in education*, 1921; *Place of Esperanto in Modern Education*, 1924; *The educational value of Esperanto*, 1926 (cited in the bibliography of Maria Majerczak, Propédeutique du français et l'espéranto).
- T. DAHLENBURG**, *Pädagogischer Wert des Esperanto-Unterrichts*, en "Esperanto und Wissenschaft" de Detlev BLANKE, 1986 p. 38-411, Berlin, 1986
- Helen S. EATON**, *An experiment in Language Learning. High Points in the work of the High School of New York City*, Oct. 1934 and May 1935, annual report 1934-1935.
- Jane EDWARDS, H. TONKIN**, *Language Behaviour in International Organizations Report*, Center for Research and Documentation on World Language Problems, New York, 1984.
- FELLEGI Terezia**, *Hogyan konnyitenmé meg az eszperanto az orosz nyelv tanulását*, "Ho-Chi-Min" Teachers' College, Eger, 1978, 28 p.
- Alexandra FISHER**, *Modern languages by way of Esperanto*, "Modern Languages," vol., 1921, no. 5/6 p. 179-182
- Helmar FRANK**, *Valeur propédeutique de la langue international*, En "Journée d'Etude sur l'Espéranto", Univ. Paris-Vincennes, nov.1983, p. 121-136
- Helmar FRANK**, *Europäische Sprachpolitik. Aufgabe, Lösungsangebote und Schwierigkeiten*, "Aus Politik und Zeitgeschichte", Beilage zur Wochenzeitung "Das Parlament", B. 11/83, 1983, p. 26-38.
- Helmar FRANK**, *Manifesta kaj ka-ita lernplifaciligoj ("transfero") - teorio kaj apliko al la lingvopedagogio*. En: Laborpresaĉo por la partoprenintoj de la 4-a Paderborna Laborkonferenco, 1979 b.
- Helmar FRANK**, *Kibernetike-pedagogia teorio de la lingvo-orientiga instruado*. En "Lingvokibernetiko" de Frank/Yashovardhan; Böhringer Günter Narr Verlag, Tübingen, 1982, pp. 123-144.
- Helmar FRANK, E. GEISLER, B.S. MEDER**, *Nachweis des Strukturbedingten Transfers aus dem Sprachorientierungsunterricht*. En: GrKG, 1979, 20, 1, pp. 14-28.
- Y. FUKUDA**, *Zur rationalisierten Fremdsprach-Lehrplanung unter Berücksichtigung der (z.B. deutschen oder japanischen)*

Muttersprache. En: "Grundlagenstudien aus Kybernetik und Wissenschaft", 1980, no. 21, pp. 1-16.

Evelyn GEISLER, *La unuaj mezuradoj pri la lernfaciligado inter internacia kaj angla lingvoj*. En "Eŭropa dokumentaro", no. 21, 1979, pp. 9-10.

Evelyn GEISLER, *Zur quantitativen Bestimmung des Transfers von ILo-Unterricht auf das Englisch-lernen*. En: GrKG, n. 21, 1980, p. 93-98.

Evelyn GEISLER, *Mezurado de la lernfaciligado de la angla pro ILo*. En "Eŭropa dokumentaro", n. 25, 1980, p.4.

A. GRABOWSKI, *Esperanto kiel preparo al la lernado de lingvoj*, en "PE" 1908, n. 1, p. 48.

D. B. GREGOR, *The cultural Value of Esperanto*. En "Modern Languages", 1965, p. 146-150.

D. B. GREGOR, *La kultura valoro de Esperanto*, Centro de Esploro kaj Dokumentado, London 1967.

D. B. GREGOR, *Der kulturelle Wert des Esperanto*. En: "Plansprachen, Beitrage zur Interlinguistik", (R.Haupenthal), p. 297-304, Darmstadt, 1976.

D. B. GREGOR, *La fontoj de Esperanto*, (reprezo el "Scienca Revuo", vol. 9, p. 92-115), J. Muussens Purmerend.

Julien GUADET, *La Valeur Pédagogique de l'espéranto*. Conférence faite à la Sorbonne, le 3 février 1929.

J. H. HALLORAN, *A four year experiment in Esperanto as an introduction to French*. En "British Journal of Educational Psychology", vol. 22, n. 3, 1952 (nov.), p. 200-204.

E. HOGG, *La eksperimento de Eccles*, Brita Esperanto-Asocio, London, 1921.

E. HOGG, *The modern "Humanity". Benefits of a classical education...*, en "The Esperanto Monthly", 1917.

Erich HÖLSCHER, *Esperanto, die Internationale Sprache* (Eine Darstellung mit besonderer Berücksichtigung ihrer Aufgaben für die Schule), Deutscher Esperanto-Bund, Nürnberg, 1964.

HOU ZHIPING, *Esperanto-Movado en Āinio*, Āina Esperanto-eldonejo, Pechino, 1985, 300 p.

IALA, *A preliminary investigation of the teaching of auxiliary languages in schools*, Provisional Committee, an Ausiliary Language Survey, New-York, IALA, 1927. 74 p.

Johano INGUSZ, *Instruspertoj en esperantfakaj klasoj* (en Hungario). En "Internacia Pedagogia Revuo", n. 3, 1977, p. 4961.

Pierre JANTON, *L'Espéranto*, Presses Universitaires de France, Paris, 1977, 128 p.

Pierre JANTON, *El Esperanto*, trad. el la franca de Damia de Bas, Oikos-Tau, 1976, 143, 28 p.

Marta KOVACZ, *Internacia Pedagogia-Didaktika Eksperimento Kvinlanda (1971-74)*, Eld. Analizos. Szakdolgozat (Laboraĵo por pteatkezameno), Universitato de Budapeŝt, 1981, 125 p.

Paul KEMPENEERS, *Esperanto voor Moderne Mensen*, Leuven, Academische S.V. Co., 1983

Z. KLEMENSIEWICZ, *Czy warto sio zajmowaŝ Esperantem?*, PZE Warszawa, 1965.

Skaspas LAURYNAS, *Esperanto tarptautinė kalba*, Mokslas, Vilnius, 1987, 112 p.

Günter LOBIN, *Organisations- und Finanzierungsmodell eines freiwilligen Sprachorientierungsunterrichts bei privater Trägerschaft*. En "Paderborner Arbeitspapier", nr.34. IfkYP Paderborn: FEOll GmbH, 1978.

Günter LOBIN, *Pri la influo de la lingvo-orientiga instruado al la lernsukceso en la 5-a kaj 6-a lernjaroj*. En: Frank, Yashovardhan; Frank-Böhringer (Hrsg) "Lingvokybernetiko / Sprachkybernetik", Tübingen, Narr, 1982, p. 3945.

Günter LOBIN, *Organizad-modelo de la lingvo-orientiga instruado*. En: "Bildung und Berechnung / Klerigo kaj prikalkulado" de Behrmann & ätimec, 1976, Bamberg, p. 89-104.

Günter LOBIN, *Der propedeutische Wert von Plansprachen für den Fremdsprachenunterricht*, (doktoria disertacio), Universität Paderborn, Institut für Kybernetik, Wartbürgerstrasse 100, D-4790 Paderborn.

F. LO JACOMO, *Plurilinguisme et Communication*, Selaf, Paris, 1986, 330 p.

LUDOVIKITO, *Kun gradaj papoj eksterlanden*, Kioto, Ed. Ludovikito, 1979, 284 p.

LUDOVIKITO, *La inkunabloj de Esperanto*, Kioto, Ed. Ludovikito, 1979, 284 p.

G.F. MAKKINIK, *Esperanto 100 jaar. Wan doen we ermee?*, Stichting IVIO, Lelystad, Nederlando.

Maria MAJERCZAK, *Esperanto kiel propedeŭtika lingvo*. En "El teorio kaj praktiko de Esperanto instruado", p. 35-44. 21-a Konferenco de ILEI (Internacia Ligo de Esperantistaj Instruistoj) en ②Üd, 1987, Universitato de ②Üd, Pollando, 1988.

Maria MAJERCZAK, *Lernado de fremdaj lingvoj pere de Esperanto, laŭ la ekzemplo de alproprigo de la franca lingvo far pola esperantisto*, en "El teorio kaj praktiko de Esperanto-instruado", p. 45-50. 21-a Konferenco de ILEI en ②Üd, 1987, Universitato de ②Üd, 1988.

Maria MAJERCZAK, *Propédeutique du français et l'espéranto*, (Disertacio por la universitata diplomo pri romida filologio), 144 p., 1982, Universitato Jagiellona, KrakŬw (Pollando).

M. MANGOLD, *Sprachwissenschaftliche berlegungen zur Fragen der leichten Erlernbarkeit des Esperanto*, Saarbrücken, 1976.

Raif MARKARIAN, *The educational Value of Esperanto Teaching in the Schools*, En: R. Schultz & V. Schultz "The solution to our language problems" p. 362-386, Bailieboro, Ontario, Esperanto Press, Kanado, 1964.

Dan MAXWELL, *On the acquisition of Esperanto*. En: SSLA 10, p.51-61, Cambridge University (Usono), 1988.

Brigitte S. MEDER, *Efikoj de la lingvo-orientiga instruado al la lernsukceso en la mezgrada lernejo*. En "Eŭropa Dokumentaro", 1978, n. 20, p.15-18.

Brigitte S. MEDER, *Informationsgehalt und Lernwahrscheinlichkeit fremdsprachlicher Wörter*. En: K. Böckmann & U. Lehnert (Hrsg) "Bilanz und Perspektiven der Bildungstechnologie", Berlin, 1977, p. 83-87.

Brigitte S. MEDER, *Zur Informationsbestimmung sprachlicher Lehrstoffe*. En: GrKG, 1977, n. 18, p. 7378.

Brigitte S. MEDER, *Auswirkungen des Sprachorientierungsunterrichts auf den Lernerfolg in den weiterführenden Schulen*. En: G.Lobin, H.Frank (Red.): 3. Werkstattgesprach "Interlinguistik in Wissenschaft und Bildung". Paderborner Arbeitspapier nr. 47, IfkYP, Paderborn: FEOll GmbH, 1979 p. 4458.

Gard MEINHARDT, *La vortrezora antaŭscio pri la Internacia lingvo depende de la gepatra lingvo*. En "Eŭropa Dokumentaro", 1978, n. 18, p.13-15.

Gard MEINHARDT, *Erste Me³ergebnisse fremdsprachlicher Vorkentnisse*. En: G.Lobin, H.Frank (Red.): 3. Werkstattgesprach "Interlinguistik in Wissenschaft und Bildung", Paderborner Arbeitspapier nr. 47, IfkyP, Paderborn: FEoLL GmbH, 1979.

Elzbieta MICHALAK, *La rolo de Esperanto en la edukado al internaciismo en la junularo de la superaj lernejoj*, (pollingve). Disertacio por universitata diplomo pri pedagogio ĉe la Pedagogia Instituto, Kielce (Pollando).

Alicza MICHIEWICZ, *La formado de lingva modelo en la instruado de fremdaj lingvoj kaj en interlingvistiko*, (hungarlingve). Doktoriza disertacio pri interlingvistiko ĉe la Universitato Eötvös Lorand, Budapeŝt, 1981.

FINNLANDA KLERIG-MINISTERIO, *Opetusministeriön Esperantotyöryhmän Muistio*, Helsinki, 1984.

Carlo MINNAJA, *Il valore educativo dell'insegnamento dell'esperanto nelle scuole*, eld. Istituto Italiano di Esperanto e Federazione Esperantista Italiana, 1970

I. NITOBÉ, *League of Nations, Esperanto as an International Auxiliary Language*, Report of the General Secretariat of the League of Nations, adopted by the Third Assembly. Paris, 1922, 27 p.

I. NITOBÉ, *La question des langues et la Société des Nations*. GenÈve, 1921.

V. C. NIXON, *Lastatempaj eksperimentoj pri Esperanto en lernejoj*. En la revuo "Esperanto", 1953, n. 2, p. 56-58 kaj 60; [pri la eksperimentoj en Sheffield (Halloran) kaj ĉe la Egerton Park School (Williams)].

Antonius NOLTE, *La lernplifaciligado de la angla lingvo surbaze de la lingvoorientiga-instruado*. En "Lingvo-kibernetiko", 1982, p. 35-38, Günter-Narr-Verlag, Tübingen.

Antonius NOLTE, *Auswirkungen des Sprachorientierungsunterrichts in Fremdsprachenunterricht weiterführender Schulen*. En "Eŭropa Dokumentaro", 1979, n. 24, p. 7-10.

Antonius NOLTE, *Korespondenz im Sprachorientierungsunterricht / Korespondado en la lingvoorientiga instruado*. En "Paderborner Arbeitspapier", IfkyP, Paderborn, FEoLL, GmbH, 1980.

Lian O'CUIRE, *An Cas do Esperanto*, Esperanto-Asocio de Irlando, Dublin 1984, 5 p.

Nino PALA, *Corso di formazione linguistica mediante la lingua internazionale esperanto 1979-1986*, 475 p. kaj 15 sonkasedoj, Cagliari 1992.

PARERA, RIBES, ALBERIC, (en la kataluna) *El que s'ha de saber del problema linguistic*, Sabadell, 1979, 28 p.

Mario PEI, Artikolo aperinta en "Cahiers J.E.B.", 1965, kaj en la revuo "Heroldo de Esperanto", (1. februaro), 1965.

Mario PEI, *Wanted: a world language*, The Public Affairs Committee, New York, 1969.

Mario PEI, *Propedeŭtiko al instruado de fremdaj lingvoj*, en "Heroldo de Esperanto", 1973 n. 15, p.

W. PERRENOUD, *Conférence Internationale sur l'enseignement de l'espéranto dans les écoles, au secrétariat de la Société des Nations, du 18 au 20 avril 1920*. Compte rendu sommaire en français. GenÈve.

J. M. PICARD, *L'espéranto à l'école ou l'enseignement de la langue française aux enfants par l'espéranto*, Coulomiers, 1911.

Claude PIRON, *Esperanto, Ĉu Eŭropa aŭ Azia lingvo?*, Esperanto-dokumentoj, nova serio, n.ro 10 E, UEA, Rotterdam, 1977.

Claude PIRON, *Esperanto: European or Asiatic Language?* UEA. Rotterdam. 1981, 31 p.

Bagger PREBEN, *Sprog or sprog imellem, Forlaget Kommunikation og Kultur*, 1986, 142 p.

Ludovik PREBIL, *Internacia pedagogia eksperimento en 5 landoj (1-a regiono)*, en la revuo "Esperanto", 1972, n. 121, julio-aŭgusto.

R. RAKUGA, *Spertoj pri provinstruado de Esperanto 1957-1958* (eksperimentoj de 5 instruistinoj), en "Jugoslavia Esperantisto", 1958, n. 8-9.

Ju-n RÉGULO-PÉREZ, *Diskuto pri la temo: ĉu la lernado de Esperanto povas anstataŭi la lernadon de la klasikaj lingvoj?* (kun: Asvinikunar, D. B. Gregor, M. Halvelik, Njanasatta, en esperanto). En la revuo "Esperanto", n. 716, julio 1965.

M. ROLLET de L'ISLE, *La valeur pédagogique de l'espéranto pour l'enseignement du français*, Paris, 1920.

Eddy ROSSEEL / Edward SYMOENS (redaktis), *La intereso kaj utilo de komuna interlingvo. The Relevance of a Common Intermediate Language (with the collaboration of the Commission of the European Communities). L'intérêt d'une langue intermédiaire commune (avec la collaboration de la Commission des Communautés européennes)*. Aktoj de ronda tablo en Gent (Belgio), sept. 1987. Eld. AIMAV, Bruselo, 1988.

Christian A. RUCKMICK, *The Wellesley College Danish-Esperanto Experiment*, en la revuo "International Language", 1924, p.51-56.

O. SAMPOLA, *Lerneja raporto pri la eksperimento en Somero, Finnlando, 1958-1963*, (esperantigita el la finna de V. Setälä). En "Esperanta Finnlando", 1963, nro 7, p.53-54.

SAM-SU KIM, *Historio de la Esperanto-Movado en Koreujo*, Virina Universitato Sukmjong, 1976, 473 p.

Wilhelm SANKE, *Linguistische und sprachdidaktische Aspekte eines Sprachorientierungsunterrichts - Thesen und Fragen am Beispiel einer Plansprache*. En: I. Meyer (Red.): "5. Werkstattgesprach - Interlinguistik in Wissenschaft und Bildung, Arbeitspapier n. 62", IfkyP, Paderborn: FEoLL GmbH, 1981, p. 18-206.

Mary SCICLUNA, *The Contribution of Esperanto to the International Communication and Understanding*. Disertacio por instruista diplomio ĉe College of Arts, Science and Technology, Malta, 1977, 102 p.

Vilko SETÄLÄ, *Vizito al la eksperimenta lernejo en Somero, Finnlando*. En la revuo "Esperanto", junio, 1961, 107 p.

Vilko SETÄLÄ, *La eksperimenta instruado de Esperanto en la Geknaba Mezgrada Lernejo de Somero (Suomio)*. En la revuo "El Popola Āinio", 1963, n. 1, p. 38 -39.

Bruce SHERWOOD, *The educational value of Esperanto studies*. En "Esperanto in the modern world", Esperanto Press,

Bailieboro, Canada, 1982, p.408-413.

G. LEON SMITH, *The Role of Esperanto in the teaching of modern languages*, eld. Esperanto-Asocio de Britio, Reg. Charity nr.27676, 1987, 7 p.

Helmut SONNABEND, *Esperanto: lerneja eksperimento. Raporto - analizo - konkludo*, Edistudio, Pisa, 1979, 157 p.

Helmut SONNABEND, *Esperanto: lerneja eksperimento*. Resumo. En "Internacia Pedagogia Revuo", 1980, n. 2, p.32-35.

Helmut SONNABEND, *La lerneja eksperimento de ILEI en oia dua Eŭropa Regiono*. En: Carlevaro, Lobin (Hrsg.), "Einführung in die Interlinguistik / Enkonduko en la Interlingvistikon", Alsbach: Leuchtturm-Verlag, 1979, p. 159-167.

Helmut SONNABEND, *Fremdlingva orientado pere de Esperanto*. En "Internacia Pedagogia Revuo", 1979, n. 1, p.9-12.

Edward SYMOENS, *The Soci-Political, Educational and Cultural Roles of Esperanto*. ILEI/FEL, Antwerpen (Belgio), 1989, 40 p.

Edward SYMOENS, *La soci-politika, pedagogia kaj kultura valoroj de Esperanto*, Universala Esperanto-Asocio, Rotterdam, Serio Esperanto-Dokumentoj 23E, 1982, 40 p.

Edward SYMOENS, *De sociopolitieke, pedagogische en culturele waarde van Esperanto*. (4a ediz.), ILEI/FEL, Antwerpen (Belgio), 1988.

Edward SYMOENS, *Valeurs sociopolitique, pédagogique et culturelle de l'espéranto*, ILEI/FEL, Antwerpen (Belgio), 1989.

István SZERDAHELYI, *Pedagogiaj valoroj de instruado de Esperanto*, En "Internacia Lingvistika Simpozio, Kumrovec 1975", Zagreb 1976 (Jugoslavio), p. 9-18.

István SZERDAHELYI, *Espéranto et propédeutique linguistique*. En la revuo "Les Langues Modernes", vol. 60, 1966, n. 3, p. 255-259.

István SZERDAHELYI, *Esperanto kaj lingvistika propedeŭtiko*. En "Internacia Pedagogia Revuo", 1979, n. 1.

István SZERDAHELYI, *Kvinlanda pedagogia-didaktika eksperimento pri la oficiala enkonduko de Esperanto en lernejojn 1971/1972 1973/1974*. En "Internacia Pedagogia Revuo", 1971, n. 1, p. 21 e seg.

István SZERDAHELYI, *La Internacia Pedagogia-Didaktika Eksperimento Kvinlanda: la rezultoj de la unua mezurado*. En: H. Behrmann, "Lehrplanerische Rationalisierung des Sprachunterrichts", Institut für Kybernetische Pädagogik, Paderborn, 1975.

István SZERDAHELYI, *La didaktika loko de la Internacia Lingvo en la sistemo de lernejoj studobjektoj*. En "Esperanto: La internacia lingvo: sciencaj aspektoj", (Red. Detlev Blanke), Kulturbund der DDR, Berlin, 1979, p. 211-219.

István SZERDAHELYI, *Metodologio de Esperanto*, Universitato de Budapeŝto (Hungario), 1975, p. 264270.

H. THOMPSON, *Untersuchungen der nationalen Sprachen hinsichtlich ihrer Eignung zur sprachlichen internationalen Verständigung*, Doktoro disertacio, konsultebla æ: Deutsche Bücherei, Leipzig.

E. L. THORNDIKE / L. H. V. KENNON, *Progress in learning an auxiliary language. A Report*. New York, 1927, p. 3-38. En: Detlev Blanke, "Internationale Plansprachen. Eine Einführung", Berlin, 1985, p.317.

H. TONKIN, A.M. MBOW, R. HARRY, A. ISAKSON, L. SUSSMAN, *Langue et droit à la communication*, UEA, Rotterdam, 1979, 48 p.

Tyburcjusz TYBLEWSKI, *Esperantismo, faktoro de internaciisma edukado* (pollingva). Disertacio por pedagogia doktoro æ la Varsovia Universitato (Pollando), 1968, 140 p.

Umberto TOSCHI, *Il valore e l'esperienza dell'Esperanto nella scuola*, Quaderni della FEI, Verona, 1924.

Universala Esperanto-Asocio, *Obstacles linguistiques face au nouvel ordre mondial de l'information et de la communication*, Rotterdam, 1983, 10 p.

Gaston WARINGHIEN, *Lingvo kaj vivo*, Stafeto, La Laguna (Canarie), 1959, 430 p.

Gaston WARINGHIEN, *A .B. C. d'espéranto à l'usage de ceux qui aiment les lettres*, 2a ediz., S.A.T. Amikaro, Paris, 1967.

Norman WILLIAMS, *Report on the Teaching of Esperanto from 1948 to 1964*, Egerton Park School, Denton, Manchester, 1965, 20 p.

Ježik ZIVI, *Eseji o komunikacija i Planskim Jezicima*, Gradina, 1980, 301 p.

Peter ZLATNAR, *Internacia Pedagogia-Didaktika Eksperimento. Naskiĝo de ideo, organiza efektivigo, spertoj, perspektivoj*. En "Esperantologiaj kajeroj 2", p. 213-220, Budapeŝto, 1977 (Red. Zsuzsanna Varga-Haszonits).

Peter ZLATNAR, *Organizaj spertoj kaj dokumentoj de pedagogia-didaktika eksperimento en S. R. Slovenio*. (Raporto æ la Kunordiga konferenco, en Maribor, Jugoslavio, 1976). En: Carlevaro, Lobin (Hrsg.), "Einführung in die Interlinguistik / Enkonduko en la Interlingvistikon", Alsbach: Leuchtturm-Verlag, 1979, p. 256-263.

NOTOJ

1. P. Janton, *L'espéranto*, Paris 1973, p. 13

2. P. Janton, citita verko, p. 21.

3. Kp. P. Janton, *L'espéranto*, Paris, 1973

4. Kp. Edmond PRIVAT, *Historio de la lingvo Esperanto*, 1982, p. 136-151; István SZERDAHELYI, *Metodologio de Esperanto*, 1975, p. 310; I. NITOBÉ, *La question des langues et la Société des Nations*.